Grzywacz, fot. Cezary Korkosz

Grzywacz *Columba palumbus*

- największey europejski gołąb;

- pospolity ptak miejski; często spotykany w parkach, ogrodach, śródpolnych zadrzewieniach i w lasach liściastych i mieszanych;

- zimuje w zachodniej i południowej Europie;

- matowe pióra wszystkich gołębi produkują specjalny puder (podobnie jak u papug i czapli), który rozprowadzony przez ptaka po piórach, pielęgnuje je i chroni przed wilgocią;

- gołębie produkują specjalne ptasie mleczko w wolu, które służy do karmienia piskląt. Jest wytworem błony śluzowej wola rodziców;

- gołębie piją wodę inaczej niż inne ptaki – nie biorą do dzioba kilku kropli i nie odchylają głowy do tyłu, dzięki czemu woda spływa do gardła. Gołębie zasysają ją wprost do wola, co pozwala skrócić czas przebywania na ziemi, gdzie są narażone na atak drapieżników.

Młody jerzyk, fot. Cezary Korkosz

JERZYK *Apus apus*

- występuje na terenie całego kraju;

- przylatuje do Polski z centralnej Afryki na początku maja, a odlatuje na zimowiska w połowie sierpnia

- gniazduje kolonijnie w szczelinach skał, w miastach w otworach i zakamarkach w murze, w otworach w stropodachach, pod dachówkami, czasem w dziuplach; chętnie zasiedla specjalne budki lęgowe;

- często mylony z jaskółkami. Czym się różnią? Jerzyk jest większy, jednolicie ciemny, jaskółki (dymówki, oknówki czy brzegówki) posiadają jasne brzuchy. Jerzyki mają sierpowate, węższe i dłuższe skrzydła niż u jaskółek. Często polują gromadnie na owady – można obserwować grupy polujących jerzyków, jak latają pomiędzy budynkami;

- nigdy nie przysiada na drucie, jak jaskółki;

- ma bardzo krótkie nóżki o ostrych pazurkach, dzięki którym może utrzymać się na pionowej ścianie. Nie potrafi natomiast zbyt dobrze chodzić po ziemi, dlatego poderwanie się z podłoża jest dla niego trudne.

- jest doskonałym lotnikiem, prawie całe swoje życie spędza w powietrzu. Potrafią nawet spać w locie;

- niektóre osobniki mogą dożyć nawet 21 lat!

Dorosła kukułka, fot. Cezary Korkosz

Pliszka siwa karmiąca pisklę kukułki, fot. Cezary Korkosz

Kukułka, *Cuculus canorus*

- ptak płochliwy, łatwiej go usłyszeć niż zobaczyć;

- zimowiska kukułek zlokalizowane są w Afryce; w sierpniu najczęściej rodzice odlatują pierwsi, a młode ptaki muszą same odnaleźć drogę na zimowisko;

- nie buduje własnego gniazda, a podrzuca jajka innym gatunkom. Kukułcze pisklę wykluwa się z reguły wcześniej niż pisklęta gospodarzy oraz rozwija się szybciej, dzięki czemu może wypchnąć inne jajka lub młode z gniazda – wyeliminowanie konkurencji;

- samiec swoim wyglądem, przypominającym krogulca, oraz zapalczywym kukaniem, zwraca uwagę wszystkich ptaków wróblowych w okolicy, dzięki czemu samica może niepostrzeżenie podrzucić jajo;

- samice kukułek najczęściej podkładają jaja konkretnym gatunkom ptaków.

Żuraw, fot. Cezary Korkosz

Żuraw *Grus grus*

- populacja europejska żurawi zimuje we Francji, na Półwyspie Iberyjskim oraz w północnej i wschodniej Afryce;

- przylot na lęgowisko para oznajmia donośnym klangorem, następnie rozpoczynają spektakularny taniec godowy. Budują gniazdo zazwyczaj w niedostępnej, podmokłej części lasu, na moczarach lub bagnach, pośród trzcin;

- kiedy rodzice opiekują się pisklętami, następuje wymiana wszystkich lotek (pióra skrzydeł, umożliwiające latanie) jednocześnie, przez co ptaki tracą całkowicie zdolność do lotu. Odzyskują ją dopiero po kilku tygodniach, kiedy także i pisklęta są zdolne do lotu.

Czajka, fot. Cezary Korkosz

Czajka *Vanellus vanellus*

- występuje w całej Polsce na podmokłych łąkach, mokradłach i polach uprawnych. Jej liczebność regularnie spada w ostatnich latach, ze względu na postępujące zmiany w rolnictwie, na koszenia łąk oraz opryski pól uprawnych. Młode czajki nie mają szans na osiągnięcie zdolności do lotu;

- zimuje w zachodniej i południowej Europie, a także w Azji;

- czajki zajadle bronią rewirów lęgowych, wrzeszcząc i dziobiąc napastnika; są w stanie przepędzić nawet drapieżniki;

- w okresie godowym samiec wykonuje akrobatyczne loty godowe, w których gwałtownie bije skrzydłami na przemian wzbijając się i opadając. Odwraca się na plecy, robi pętle i głośno krzyczy.

Rybitwa rzeczna, fot. Cezary Korkosz

Rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*

- hirundo w języku łacińskim oznacza jaskółkę, co zapewne odnosi się do kształtu ciała rybitwy, który może przypominać dymówkę;

- w Polsce gniazduje w dolinach dużych rzek i większych kompleksach stawów; zimuje w Afryce, do której odlatuje w sierpniu i wrześniu. Przylatuje do nas na wiosnę na przełomie kwietnia i maja;

- często mylona z mewami. Mewy są jednak większe, masywniejsze, rybitwy delikatniej latają;

- gniazduje koloniach liczących nawet 100 par;

- gniazdo to niewielkie zagłębienie w piasku, wysłane kamyczkami i muszelkami.

Bocian biały, fot. Cezary Korkosz

Bocian biały *Ciconia ciconia*

- ptaki z Europy Zachodniej lecą na zimowiska w Afryce przez Gibraltar, a nasze i gniazdujące bardziej na wschodzie ptaki – przez cieśninę Bosfor. Migrują wyłącznie w ciągu dnia i starają się lecieć wyłącznie nad lądem (stąd takie trasy przelotowe), ponieważ są typowymi szybownikami. Podczas lotu wykorzystują tworzące się nad lądem kominy ciepłego powietrza, które wynoszą ptaki wysoko w górę, skąd bociany opadają w dół do podstawy kolejnego komina z powietrzem;

- bociany wracają do Polski w drugiej połowie marca, na początku kwietnia, a odlatują w sierpniu i wrześniu;

- podobnie jak ptaki drapieżne, bociany produkują wypluwki, czyli zlepki niestrawionych części pokarmu, np. sierść, kości, pancerzyki owadów, które, jak sama nazwa wskazuje, wypluwają. Po zbadaniu składu takiej wypluwki można poznać dietę danego bociana;

- pary bocianów nie są wierne sobie, tylko gniazdu – jeśli jeden ptak z pary spóźnia się z powrotem z Afryki, to jego miejsce może zająć inny osobnik;

- młode ptaki osiągają dojrzałość w wieku 3 lat. Szukają miejsca na gniazdo z reguły w okolicy gniazda, w którym się wychowały;

- co czwarty bocian jest Polakiem.

Żołna, fot. Cezary Korkosz

Żołny gniazdują w norach ziemnych, fot. Cezary Korkosz

Żołna *Merops apiaster*

- zimuje w Afryce, na południu od Sahary, dokąd odlatuje w połowie sierpnia; przylatuje na wiosnę dopiero w połowie maja;

- bardzo towarzyski ptak, gniazduje w koloniach w norach ziemnych, które wykopuje w gliniastych lub piaszczystych skarpach. Bardzo często ptaki gniazdujące obok siebie, pomagają sobie wzajemnie przy wychowywaniu piskląt;

- budowa nory zajmuje 10-20 dni i wymaga usunięcia z korytarza 7-10 kg piasku. Para ptaków wykopuje kilka korytarzy, a wykańcza tylko jeden. Reszta służy jako atrapy i ma na celu zmylenie potencjalnych drapieżników;

- żywi się wyłącznie owadami, chwytanymi najczęściej w powietrzu. Poluje głownie na pszczoły, osy, trzmiele, ważki, chrząszcze i inne duże owady. Stąd żołna była nazywana również pszczołojadem.

Trzciniak, fot. Cezary Korkosz

Trzciniak *Acrocephalus arudinaceus*

- wraca do Polski z zimowisk w Afryce na przełomie kwietnia i maja. Do lęgu przystępuje dopiero gdy wyrośnie młoda trzcina, czyli pod koniec maja;

- ma bardzo charakterystyczny śpiew, pełen skrzeczenia, pochrząkiwania i rechotu. Jan Sokołowski w „Ptakach ziem polskich" próbował opisać ten śpiew w następujący sposób:

„Ryba ryba ryba,

Rak rak rak,

Świerzbi świerzbi świerzbi,

Drap drap drap,

Stary stary stary,

Kit kit kit"

- gniazdo misternie splecione z trawy, tworzące koszyczek o wysokich ściankach przymocowany do kilku pionowych łodyg trzcin. Gniazda budują wyłącznie samice. Wysokie ścianki zabezpieczają pisklęta przed wypadnięciem przy silnym kołysaniu trzcin.

Dorosła dymówka karmiąca młode ptaki, fot. Cezary Korkosz

Dymówka *Hirundo rustica*

- zimuje w Afryce, skąd wraca do Polski w połowie kwietnia. Zwykle samce pojawiają się przed samicami. Większość jaskółek opuszcza Polskę we wrześniu. Wędrują głównie za dnia, a na nocleg zapadają gromadnie w trzcinowiskach;

- buduje gniazdo wewnątrz budynku, co odróżnia ją od innego gatunku jaskółki – oknówki, która umieszcza gniazdo zazwyczaj na zewnątrz;

- budowa gniazda zajmuje ok. 7-10 dni;

- długie sterówki (pióra w ogonie) u samców pełnią tę samą funkcję co ogon u pawia – wabi samicę. Im dłuższe pióra, tym ptak ma większe powodzenie u samic. Długie sterówki nie ułatwiają jednak latania, jest to dodatkowe obciążenie dla samca. Czyli im dłuższe pióra, tym większy ciężar, tym silniejszy i zdrowszy musi być samiec, by móc je nosić – jest to informacja dla samicy o stanie zdrowia i kondycji potencjalnego partnera.

Rudzik, fot. Cezary Korkosz

Rudzik *Erithacus rubecula*

- pospolity mieszkaniec wszelkich typów lasów i parków niemal w całej Europie; nielicznie zimują w Polsce;

- gniazda zakładają w różnych miejscach, na ziemi, pod leżącym pniem, w budce lęgowej, na werandzie czy w krzakach;

-jest znakomitym śpiewakiem, a jego piosenki są miłe dla ucha;

- młode ptaki całkowicie różnią się od dorosłych – są szarobrązowe i jasno nakrapiane na całym ciele;

- jest częstą ofiarą kukułek, które chętnie podrzucają im jajka;

- to rudzik doprowadzil Mary Lennox, bohaterkę „Tajemniczego Ogrodu" F. Burnetta do wejścia do tytułowego ogrodu;

- występuje w logo sieci sklepów Auchan

Pliszka siwa, fot. Cezary Korkosz

Pliszka siwa *Motacilla alba*

- jest ptakiem ogólnie znanym i zasiedlającym cały kraj; licznie spotykana w pobliżu osiedli ludzkich, na skraju dróg czy linii kolejowych, na placach budowy;

- powraca z zimowisk w Zachodniej Europie pod już pod koniec marca; czasem widywana nawet pod koniec lutego;

- charakterystycznie dyga i ciągle macha ogonem. Machanie ogonem służy m.in. do wypłaszania owadów, które ptak następnie chwyta w locie